

УДК 338.2

DOI 10.18524/2413-9998.2022.2(51).274366

Д. В. Куліш,

докторант,

Запорізький національний університет

вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, 69600, Україна

e-mail: damir.kulich@gmail.com

Г. Я. Голобородько,

PhD здобувач спеціальності «Менеджмент»,

Державний університет інфраструктури та технологій,

вул. Огієнка, 19, м. Київ, 03049, Україна

e-mail: gleb.goloborodko@gmail.com

ВПЛИВ СИСТЕМАТИЧНОГО СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ І СТРАТЕГІЧНИХ БІЗНЕС-ІННОВАЦІЙ НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

У статті досліджено теоретичні і методологічні аспекти впливу систематичного стратегічного планування і стратегічних бізнес-інновацій на зовнішньоекономічну діяльність підприємств. З'ясовано, що динамічному бізнес-середовищі здатність підприємств швидко й ефективно адаптуватися є критично важливим фактором успіху, який вимагає чіткої стратегії. Таким чином, систематичне стратегічне планування зросло до точки, де його головна цінність полягає в допомозі підприємствам успішно працювати в динамічному та складному середовищі та орієнтуватися у все більш непередбачуваному оточенні. Обґрунтовано, що соціальні, екологічні та економічні показники розглядаються одночасно як одне ціле, а не незалежно, як засіб ведення бізнесу через отримання прибутку, сприяння ефективності підприємства, залучення до соціальної гармонії та захисту навколишнього середовища, яка може допомогти знайти практичні рекомендації та теоретичні основи, які допоможуть підприємствам розвиватися, процвітати та залишатися в бізнесі.

Обґрунтовано, що найвище керівництво виробничих малих і середніх підприємств має усвідомити необхідність систематичного стратегічного планування зовнішньоекономічної діяльності, яке може призвести до покращення сталої продуктивності. Крім того, оскільки стратегічні бізнес-інновації мають вирішальне значення для стійкості виробничих підприємств і є значним джерелом конкурентної переваги, слід приділити додаткову увагу розвитку інноваційної культури всередині підприємства. Це вказує на те, що ці практики повинні існувати для появи цієї культури. Таким чином, особи, які приймають рішення, повинні усвідомити потенціал доданої вартості стратегічних бізнес-інновацій і систематичних практик стратегічного планування зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Ключові слова: вплив, систематичне стратегічне планування, стратегічні бізнес-інновації, зовнішньоекономічна діяльність підприємств

Постановка проблеми у загальному вигляді. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства, як і будь-яка інша, пов'язана з необхідністю прийняття ризикованих управлінських рішень. Ризиком у зовнішній торгівлі можна вважати несприятливі події або сукупність подій, пов'язаних із зовнішньою торгівлею, з несприятливими наслідками.

З появою глобалізації бізнес-практика істотно змінилася; у цій ситуації вимоги та очікування клієнта змінюються, конкуренція стає більш наполегливою, а в галузі застосовуються високотехнологічні методи. Крім того, проблема зростання цін на енергоносії через пандемію COVID-19 та війну в Україні ускладнила ситуацію у світовій енергетиці [1], що призвело до значного зростання закупівельних цін на електроенергію та спонукало країни та бізнес до дослідження альтернативних джерел енергії, такі як енергія вітру [2]. З цих причин підприємствам важко підтримувати зростання та конкурентну перевагу в сучасному швидко динамічному економічному середовищі [3]. Тому стратегію підприємству необхідно розробити та змінити відповідно до зовнішньоекономічної діяльності підприємства, щоб підтримувати конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі.

Таким чином, підприємства, які можуть забезпечити справжню вищу цінність для клієнтського досвіду через інноваційну корпоративну стратегію, побудовану на довгостроковій життєздатній, стійкій основі, витримують і будуть підтримуватися протягом тривалого часу [4, 5]. Подібним чином пандемія COVID-19 призвела до закриття тисяч малих і середніх підприємств у всьому світі та спричинила перебудову світової економіки [6]. Таким чином, усім видам підприємств, переважно що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, рекомендується прийняти нові бізнес-моделі з стійкими та інноваційними бізнес-стратегіями, за допомогою яких вони можуть досягти стійкості [7–9].

Подібним чином, стійкість стала пріоритетом у сучасних виробничих секторах через виклики, пов'язані з традиційними виробничими технологіями та правилами, які дотримуються зацікавлені сторони. У цьому контексті стале виробництво передбачає недорогі товари, які потребують невеликих ресурсів, мають мінімальний негативний вплив на навколишнє середовище та безпечні для суспільства [10]. Таким чином,

адаптація зовнішньоекономічної діяльності підприємств стала пріоритетом для протистояння викликам, описаним вище.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Література зосереджена на впливі стратегічного планування та бізнес-інновацій на зовнішньоекономічну діяльність підприємств не дуже багато [7]. Тим не менш, уряди в країнах, що розвиваються, суттєво залежать від ефективності малих і середніх підприємств щодо поглинання робочих місць порівняно з розвиненою економікою, яка значною мірою залежить від успіху великих вітчизняних і міжнародних фірм [9]. З цієї причини органи влади та інші допоміжні організації повинні надавати всю необхідну допомогу малим і середнім підприємствам, таку як політична підтримка та сприяння бізнесу екологічним нормам і діям [10]. Паралельно промислові підприємства повинні враховувати суворі екологічні вимоги та зростаючий тиск суспільства через погіршення кліматичних умов [12]. Таким чином, усім видам підприємств, переважно рекомендується прийняти нові бізнес-моделі з стійкими та інноваційними бізнес-стратегіями, за допомогою яких вони можуть досягти стійкості [7–9]. Науковці та експерти з усього світу виступають за стратегічне планування зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Вони вказали на важливість впровадження стратегічних матеріальних і нематеріальних факторів, таких як бізнес-інновації. Деякі з досліджень підкреслили, що систематичне стратегічне планування (SSP) і стратегічні бізнес-інновації (SBI) можуть допомогти будь-якому підприємству покращити свою економічну, екологічну та соціальну ефективність індивідуально чи колективно [16]. Однак небагато досліджень досліджували вплив згаданих стратегічних змінних у сукупності на стабільну діяльність підприємства, що працюють у виробничому секторі, особливо в країнах, що розвиваються. Таким чином, у цьому дослідженні досліджуватиметься вплив стратегічних факторів, SSP та SBI, на стійку ефективність (SP) зовнішньоекономічної діяльності підприємств, що працюють у повністю турбулентному середовищі.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є визначити вплив систематичного стратегічного планування (SSP) і стратегічних бізнес-інновацій (SBI) на зовнішньоекономічну діяльність підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основними теоріями, які використовуються для моделі дослідження в цьому дослідженні, є теорії потрійного результату (TBL) і теорії на основі ресурсів (RBV).

Стійкість і потрійна кінцева лінія (TBL) є двома тісно пов'язаними концепціями, які часто й однаково використовуються в літературі [17, 18]. Крім того, TBL встановлює структуру для оцінки ефективності та досягнень суб'єктів господарювання через три збалансовані виміри: економічний, соціальний та екологічний.

Отже, термін TBL використовувався для позначення операційної основи стійкості [10]. Ще на початку 1990-х словосполучення TBL було невідоме. Термінологія TBL була винайдена в 1990-х роках Джоном Елкінгтоном, радником з розвитку бізнесу; «TBL представив економічну, екологічну та соціальну цінність активів, які можуть накопичуватися за межами фінансової кінцевої лінії фірми». Елкінгтон визначив TBL, використовуючи прибуток, людей і планету як сегменти [11]. Що стосується балансу, TBL присвоює однакову вагу кожній із трьох ліній; це призводить до того, що конструкт стає більш збалансованим і узгодженим [11–13].

Методологія TBL точніше використовує властивості вартості та найбільш повно використовує доступні матеріальні та нематеріальні ресурси. Отже, активи підприємств повинні використовуватись грамотно та ефективно [10, 14]. Тому підприємства поступово оцінюються відповідно до впливу їхніх зацікавлених сторін на навколишнє середовище та критичних результатів економічної та соціальної діяльності. Стабільна ефективність передбачає, що підприємства можуть досягти бажаних суспільних, екологічних та економічних результатів, які називаються «Люди, планета та прибуток 3Р», трирівневої, доданої вартості та комбінованої вартості [15]. У результаті TBL управління стійкістю включає кілька пропорцій однаково: екологічну, соціальну та економічну. З одного боку, сприйняття діяльності компаній і стратегічного менеджменту ініціюється та впливає з різних фундаментальних теорій, таких як Resource-Based View (RBV) [17].

У зв'язку з цим Барні підкреслив, що кожне підприємство має власні унікальні нематеріальні та фізичні активи, які відрізняються від інших за своїми можливостями, конкурентними перевагами, навичками, компетенціями, досвідом, системами, процедурами та інформаційними системами. Тому, щоб підтримувати бізнес його конкурентні переваги та можливості стають головним пріоритетом RBV [15]. Згодом підприємство, яке відповідає вимогам якості, унікальності, неповторності та незамінності, може досягти довгострокової конкурентоспромож-

ності [17]. Більше того, теорія ресурсорієнтованого погляду RBV наголошує на фізичних і нематеріальних ресурсах підприємства та компетенціях співробітників, заявляючи про унікальність цих активів, що дозволяє досягати стійкої ефективності [18].

Подібним чином, в оглядовій статті, яка вивчає застосування теорії RBV до фірми в емпіричній роботі, підкреслюється, що RBV була ретельно досліджена та вивчена як спосіб опису умов, за яких підприємство може отримати довгострокову конкурентну перевагу [19].

Завдяки теоріям потрійного результату (TBL) і погляду на основі ресурсів (RBV) підприємства при зовнішньоекономічній діяльності можуть краще зрозуміти, як підтримувати стійку ефективність бізнесу та розвивати конкурентну перевагу в нестабільному середовищі, повністю використовуючи свої можливості та наявні ресурси ефективно. Останні тенденції економічного та соціального розвитку різко збільшили споживання товарів, що призвело до виснаження природних активів і, можливо, навіть поставило під загрозу збереження доброго здоров'я людських спільнот [21]. У зв'язку з цим оцінка діяльності підприємств розширюється та зміщується до врахування соціальних та екологічних аспектів разом із фінансовими результатами [17]. Більшість власників бізнесу, генеральних директорів і спеціалістів останнім часом вимірювали ефективність фірми, відстежуючи фінансові показники, такі як дохід, прибутковість і частка ринку, ігноруючи інші нематеріальні показники [12].

Таким чином, вимірювання лише відчутних показників ефективності бізнесу стало недостатнім для динамічної конкуренції, обмежило природні та талановиті людські ресурси та розширило екологічні обмеження [13]. Отже, бізнес-фірми тепер повинні враховувати стійкі показники ефективності, такі як задоволеність громади та екологічні показники, які повинні застосовуватися поряд із звичайними фінансово-економічними показниками прибутковості [14]. Тим не менш, останнім часом приватні підприємства почали вживати активних заходів, щоб збалансувати свою високу економічну життєздатність з екологічними та соціальними показниками, щоб дати можливість своїм компаніям досягти високої довгострокової стійкої ефективності, що є ознакою більш позитивних змін [13].

На початку 1969 року Закон США про національну екологічну політику (NEPA) висловив зростаючий інтерес до реалізації критичної

взаємодії між людьми та навколишнім середовищем у відповідь на ці виклики. У 1987 році комісія Брундтланд ООН виступила за міжнародне схвалення цих принципів. Він запропонував остаточне і найбільш часто використовуване визначення сталого розвитку: «задоволення потреб сьогодення без шкоди здатності майбутніх поколінь задовольняти свої потреби» [15]. Стійкість стала ефективним терміном з різними тлумаченнями залежно від фокуса та дисципліни знань. Згодом стійкість є багатовимірною концепцією, яка охоплює економічні, соціальні, політичні, технічні та екологічні міркування [17]. Тим не менш, після звіту комісії Брундтланд більшість вчених погодилися, що стійкість можна розділити на три категорії, а саме економічну, соціальну та екологічну, з балансом між ними в рамках компанії [16, 19, 20]. Крім того, стратегії сталого розвитку підкреслюють зростання бізнесу та високу продуктивність на користь громадськості, суспільства та навколишнього середовища [17]. У цьому контексті попередні дослідження показали, що соціальні, екологічні та економічні показники слід розглядати одночасно як один пакет, а не окремо, як засіб ведення бізнесу через отримання прибутку, сприяння ефективності підприємства, залучення до соціальної гармонії та захисту навколишнього середовища [16]. Зі зростаючою увагою до сталого розвитку, зовнішньоекономічну діяльність підприємств повинні стратегічно планувати та уточнювати, як їхні операції позитивно впливають на навколишнє середовище та громаду [18].

Економічна ефективність на рівні підприємства визнається як здатність суб'єкта господарювання досягати своїх коротко-, середньо- та довгострокових цілей економічно. Крім того, традиційний метод оцінки успішної зовнішньоекономічної діяльності підприємств полягає у відстеженні звичайних показників, таких як рентабельність капіталу (ROE), рентабельність активів (ROA), рентабельність використаного капіталу (ROCE) і рентабельність продажів (ROS) [10]. Іншими словами, основними рушійними силами економічної стійкості зовнішньоекономічної діяльності підприємств є величезні заощадження, високий рівень прибутковості, перевага першого гравця та сильні конкурентні переваги [11]. Таким чином, економічна ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємств відноситься до бізнес-стратегій, які відповідають і реагують на очікування ринку, постачаючи продукти вчасно, ефективно і прибутково для підтримки або покращення загальної якості життя [13].

Екологічна ефективність зазвичай відноситься до зусиль підприємств щодо розробки екологічно чистих методів і відновлення збереження навколишнього середовища, включаючи збереження навколишнього середовища та екосистем. Таким чином, охорона навколишнього середовища спрямована на підтримку природної екосистеми, наприклад окремих тіл і систем життєзабезпечення [15]. Крім того, екологічно стійкий розвиток виробничих малих і середніх підприємств і впровадження дружніх екологічних стратегій зовнішньоекономічної діяльності підприємств є важливими для підтримки промислового суперництва та стійкості. Крім того, у виробничому бізнесі екологічна ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємств також стосується діяльності, яка використовує природні ресурси для зменшення несприятливого впливу на навколишнє середовище.

Екологічні показники зовнішньоекономічної діяльності підприємств можна виміряти її схильністю реагувати, керувати та скорочувати викиди CO₂, твердих відходів, споживання води та енергії. Це також включає прагнення підприємство мінімізації використання ризикованих, небезпечних і отруйних продуктів і обмеження випадків нещасних випадків, які завдають шкоди навколишньому середовищу [17]. Згодом може бути застосовано численні заходи, включаючи скорочення споживання енергії, електроенергії та ресурсів; зменшення забруднення та відходів; дотримання екологічного законодавства; і екологічний імідж підприємства, які всі вважаються корисними [19].

Додатковими змінними екологічної ефективності, які повинні враховуватися підприємствами, є екологія, екологічна відповідність національним і міжнародним стандартам та інша важлива інформація, включаючи витрати на охорону навколишнього середовища або екологічний вплив продуктів і послуг, серед іншого [20]. Як наслідок, прихильність вищого керівництва та відмінні характеристики керівників вищої ланки будуть важливими для впровадження екологічних стандартів зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Таким чином, підприємства зможуть досягти довіри та забезпечити доступ до фінансових і нефінансових ресурсів шляхом адаптації та охоплення аспектів екологічно стійкої діяльності [21]. На додаток до економічних та екологічних компонентів стійкості, соціальна відповідальність є третім критичним компонентом стійкості, якому в літературі приділяється менше уваги; отже, взаємозв'язок між екологічними, економічними та соціальними

аспектами є основоположним для стійкості в країнах, що розвиваються, країнах, що розвиваються, і розвинутих країнах. У зв'язку зі зростаючою потребою клієнтів, щоб підприємства демонстрували свою відповідність соціальній відповідальності, досягнення фінансових і екологічних результатів уже недостатньо.

Таким чином, успішне управління соціальною діяльністю одночасно з економічною та екологічною ефективністю має вирішальне значення для менеджерів, які повинні знати методи ефективного управління зовнішньоекономічної діяльності підприємств [13]. Хоча соціальну стійкість набагато важче оцінити, ніж економічне зростання чи вплив на навколишнє середовище зовнішньоекономічної діяльності підприємств, вона є найбільш недооціненим компонентом моніторингу потрійного результату порівняно з економічною та екологічною ефективністю. Подібним чином більшість індикаторів соціальної стійкості є надто широкими, щоб бути практичними, і для окремих фірм необхідно встановити індивідуальні показники [14]. Отже, прагнення до стійкості, насамперед до соціальної стійкості, вже почало змінювати конкурентний ринок, змушуючи бізнес переглядати свої підходи до товарів, технологій, процесів і бізнес-моделей завдяки цій трансформації [15]. Тому основною метою, окрім соціальної відповідальності, є збереження та збереження згуртованості громади.

Таким чином, соціальна ефективність пов'язана з бізнес-стратегіями, зовнішньоекономічної діяльності підприємств, що впливають на основні потреби інвесторів компанії, персоналу, сусідів і суспільства [16]. Численні дослідження в літературі з менеджменту досліджували фактори, що впливають на фінансову ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Тим не менш, кілька досліджень досліджували, як підприємств зможуть підготувати та впровадити довгострокові стратегії для вирішення проблем стабільної продуктивності зовнішньоекономічної діяльності підприємств [17]. Подібним чином все ще потрібні додаткові дослідження, головним чином емпіричні дослідження на підприємстві.

Останніми роками у розвинутих країнах і країнах, що розвиваються, поступово приділяється увага до вивчення сталої ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств [10]. Проте цей захід потребує подальших досліджень у різних секторах бізнесу в країнах, що розвиваються. Подібним чином зростання досліджень сталої ефектив-

ності зовнішньоекономічної діяльності підприємств пояснюється двома основними причинами: підприємства відіграють вирішальну та динамічну роль в економіках країн, що розвиваються.

Таким чином, підприємства повинні мати справу з внутрішніми та зовнішніми впливами, які впливають на фінансові, соціальні та екологічні результати зовнішньоекономічної діяльності підприємств [1]. Друга причина передбачає життєво важливу участь підприємств у досягненні цілей сталого розвитку (ЦСР) на рівні країни [2]. Вкрай важливо вивчити, як такі фактори, як систематичне стратегічне планування та стратегічні бізнес-інновації, впливають на стійку ефективність у країні, що розвивається, з неспокійним середовищем і низькою продуктивністю фірми.

Таким чином, соціальні, екологічні та економічні показники розглядаються одночасно як одне ціле, а не незалежно, як засіб ведення бізнесу через отримання прибутку, сприяння ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств, залучення до соціальної гармонії та захисту навколишнього середовища, яка може допомогти знайти практичні рекомендації та теоретичні основи, які допоможуть підприємствам розвиватися, процвітати та залишатися в бізнесі.

Стратегічне планування порівняно привабливе як область дослідження в різних організаціях. Воно широко використовується в усіх видах бізнесу, таких як виробничі фірми та фірми, що надають послуги, і навіть в урядовому та неурядовому секторах, доки його не визнали найважливішою опорою управління. У динамічному бізнес-середовищі здатність підприємств швидко й ефективно адаптуватися є критично важливим фактором успіху, який вимагає чіткої стратегії. Таким чином, систематичне стратегічне планування зросло до точки, де його головна цінність полягає в допомозі фірмам успішно працювати в динамічному та складному середовищі та орієнтуватися у все більш непередбачуваному оточенні [6]. Систематичне стратегічне планування (SSP), також відоме як формальне стратегічне планування, являє собою низку взаємопов'язаних етапів, включаючи формулювання стратегії, де внутрішні та зовнішні аспекти піддаються ретельному вивченню та діагностиці. Цей процес включає фазу розробки стратегії (включаючи місію, бачення, стратегічні цілі, плани та стратегічні альтернативи), фазу впровадження (процес впровадження стратегії в дію), а потім фази наставництва та оцінки [8].

Систематичне стратегічне планування дозволяє підприємствам розширювати свої можливості, додаючи вартість і створюючи, відкриваючи, зміцнюючи та переважаючи свою конкурентну позицію на ринку [9]. Крім того, це озброює лідерів належними механізмами та діями, які слід застосовувати для досягнення стійких конкурентних переваг при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності [10]. Подібним чином усі типи підприємств повинні розробити стратегічні плани, які дозволять їм конкурувати та виживати; отже, вище керівництво має прийняти та розробити стратегії, використовуючи сучасні інструменти для досягнення кращих результатів. Крім того, підприємств закликають часто переглядати навколишню внутрішню та зовнішню атмосферу та відповідно змінювати свої плани, на додаток до проведення моніторингу та оцінки, які є важливими для процесу стратегічного планування [7].

Таким чином, підприємства досягають кращих показників і забезпечують стабільну роботу на фінансовому, операційному та нефінансовому рівнях, коли стратегічне планування формально й офіційно впроваджено [12]. Незважаючи на численні дослідницькі зусилля в цій галузі, у літературі все ще є кілька помітних прогалин, таких як вивчення інтегративних моделей систематичного стратегічного процесу, включаючи аналіз усіх етапів як одного пакету щодо стійкої ефективності. Очевидно, що дослідження, проведені в країнах, що розвиваються, є обмеженими, недостатніми, непереконливими та потребують подальшого вивчення [13].

Більшість підприємств, стикаються з кількома обмеженнями, які перешкоджають їхній здатності винаходити нові продукти та послуги, негативно впливаючи на досягнення вищого рівня сталої продуктивності [16]. Крім того, пандемія COVID-19 створила нові проблеми та можливості для виробничих малих і середніх підприємств. Водночас це обмежило їхню здатність підтримувати та максимізувати рівень виробництва, вимагаючи від них інновацій та розвитку, використовуючи інновації для підвищення стабільної ефективності бізнесу та протистояння майбутнім проблемам [14]. Так само малим і середнім підприємствам необхідно стратегічно прийняти концепцію запрошення в бізнес. Інакше підприємства опиняться в пастці бізнесу, дотримуючись старих методів виробництва та розповсюдження своїх товарів [11]. Основна причина інноваційних обмежень в основному пов'язана з пов'язаною з ними загрозою для інновацій, їх ускладненням і внутрішньою неодно-

значністю реалізації винаходу. Крім того, неадекватні фінансові можливості підприємств та їх обмежений доступ до фінансових ресурсів порівняно з великими корпораціями є серйозною проблемою для інноваційної здатності підприємств [17].

Таким чином, власникам і директорам малих і середніх підприємств рекомендується знаходити креативні рішення для подолання перешкод, згаданих вище, для стратегічної участі в бізнес-інноваціях, тим самим покращуючи свої можливості для досягнення стійких показників на економічному, екологічному та соціальному рівнях [19]. Адаптація та розгортання інновацій у бізнес-діяльності як суттєвого стратегічного фактора, що впливає на продуктивність підприємств, стала ключовим пунктом інтересу серед дослідників та експертів. Більшість попередніх емпіричних досліджень впливу інновацій на стабільну зовнішньоекономічну діяльність підприємств виявили позитивний вплив на економічні, соціальні та екологічні показники. Проте були отримані суперечливі результати. Крім того, незважаючи на розгляд інновацій у підприємницькій діяльності з точки зору прогресу компаній, дослідники все ще не досягли єдиного визначення інноваційної компанії та інновації [14]. Отже, необхідно провести більше досліджень, щоб дослідити вплив цього життєво важливого фактора на продуктивність у різних економіках і бізнес-оточеннях [13]

Посібник OECD Oslo 2018 визначає інновацію як «новий або вдосконалений продукт або процес, який суттєво відрізняється від попередніх продуктів або процесів і надається користувачам; інновації можна класифікувати за чотирма типами: продукт, процес, маркетинг і організація». Крім того, ОЕСР стверджує, що прийняття країнами та компаніями чотирьох типів інновацій може допомогти їм прискорити пошук і вивести країни на стійкий шлях економічного зростання, екологічно чистих операцій і задоволення суспільства [24].

Так само Міжнародна організація стандартизації (ISO) наголошує на важливості інновацій; ISO нещодавно розробив перше видання спеціалізованого міжнародного стандарту, який стосується створення та впровадження ефективної системи управління інноваціями, IMS (ISO56000), який застосовується до всіх типів фірм та організацій. Згідно зі стандартом інновацій ISO (2020), інновації не пов'язані з приголошуваними новими технологіями чи відкриттями. Натомість інновації вимагають від фірми виявлення та вивчення нових можливостей і реа-

гування на зміни навколишнього середовища; це допомагає організаціям досягти цінності, одночасно контролюючи невизначеність і використовуючи навички та вміння працівників [15].

Ковін і Слевін (1989) визначили інноваційність як «готовність робити сильний наголос на дослідженнях і розробках, нових продуктах, нових послугах, вдосконалених лінійках продуктів і глобальних технологіях у галузі» [16]. Згодом новатором вважається та фірма, яка першою впроваджує певні методологічні чи технічні зміни [17]. Отже, підприємства повинні розуміти та ретельно досліджувати приховані аспекти стратегічних інновацій, а саме інноваційні можливості на всіх рівнях підприємств, головним чином на нижчих рівнях, таких як операції та здатність працівників надавати деталі, відкритість та винахідливість [18]. Керівники малих і середніх підприємств повинні використовувати переваги попередньої практики досягнень і невдач інших щодо впровадження бізнес-інновацій. Навчання в інших дозволяє малим і середнім підприємствам прийняти готовність замінити старий стиль управління зовнішньоекономічною діяльністю, визнання та зустрічі з проблемами, одночасно розвиваючи стійку структуру, яка швидко поглинає процес навчання та метод впровадження сучасних науко-технологій разом із усіма видами інноваційності [19]. Так само малі та середні підприємства можуть прийняти бізнес.

Інноваційна модель (BMI) є важливим засобом для впровадження SBI, який допомагає підприємствам посилити свої конкурентні переваги в нову еру цифровізації зовнішньоекономічної діяльності підприємств та трансакцій [16]. Виходячи з попередньо розглянутої літератури, існують передумови, які фірми повинні виконати, щоб ефективно впроваджувати стійкі бізнес-інновації та досягати стійкості: по-перше, готовність підприємств створювати нові послуги або продукти; по-друге, здатність фірм стимулювати інновації; і, нарешті, ставлення компаній до винаходу нових процесів, інноваційних продуктів, розробки інноваційних методів розподілу, впровадження креативних методів маркетингу та розвитку інноваційних послуг. Незважаючи на важливість стратегічного розгляду інновацій у зовнішньоекономічній діяльності, попередні дослідники все ще не досягли єдиного визначення інноваційної компанії та впливу виконання SBI на ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Отже, необхідно провести подальші дослідження, щоб дослідити вплив цього життєво важливого

стратегічного фактора на продуктивність у різних економіках та моделях бізнесу [21].

Попередні емпіричні дослідження, які зосереджені на впливі інновацій на ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємств, демонструють дискусійні висновки та рекомендують науковцям проводити подальші емпіричні дослідження впливу інноваційних бізнес-стратегій на стійку продуктивність у різних бізнес-середовищах, економіках і країнах. Зокрема, такі дослідження включають ті, що зосереджуються на МСП в арабському регіоні як економіці, що розвивається, оскільки кількість попередніх досліджень у цьому відношенні є мінімальною та не всеосяжною [6].

Систематичне стратегічне планування було обрано як незалежну змінну з кількох причин. Джордж, Уокер та Монстер в огляді літератури понад тридцяти пов'язаних емпіричних досліджень рекомендують, що в майбутніх дослідженнях необхідно вивчати прямий вплив формальності стратегічного планування на ефективність організації, що призводить до стійкості. Більшість попередніх досліджень, які досліджували вплив систематичного стратегічного планування на результативність і стійкість бізнес-фірм, проводилися в США, західних країнах і країнах, що розвиваються, з обмеженими дослідженнями, проведеними в країнах, що розвиваються, таких як арабські країни [3]. Дослідження впливу систематичного стратегічного планування на ефективність в основному проводилися на великих корпораціях, таких як ІТ, електроніка та консалтингові фірми. Нарешті, ефективні стратегії, отримані від належної SSP, також розглядаються як нематеріальний ресурс, який може запропонувати конкурентну перевагу бізнес-фірмам.

У літературі багато досліджень, які досліджують ефективність і вплив стратегічного планування та ефективність бізнесу на великих підприємствах, таких як великі корпорації, консалтингові фірми та гігантські виробники в стабільному політичному середовищі. Проте кілька досліджень було проведено в різних країнах, що розвиваються, з неспокійним бізнес-середовищем [4]. З іншого боку, кілька досліджень досліджували численні компоненти динамізму стратегічного планування, зокрема в турбулентному контексті, наприклад, як у [16]. Таким чином, це дослідження заперечує колективне вивчення багатьох компонентів факторів систематичного стратегічного планування, які деякі не обговорювали в попередніх дослідженнях країн, що розвиваються.

Висновки. Таким чином, спочатку виробничі менеджери підприємств повинні припустити, що системне стратегічне планування (SSP) і стратегічні інновації в бізнесі (SBI) не є безглуздими вправами, яких слід дотримуватися через вимоги виконавчої влади. Ефективне планування зовнішньоекономічної діяльності можливе завдяки впливу систематичного стратегічного планування на інші елементи підприємства, такі як навички організації та стиль прийняття рішень. Управлінське значення цього дослідження полягає в тому, що виробничі підприємства повинні застосовувати стиль прийняття рішень, який характеризується раціоналізмом і систематичним кількісним аналізом на додаток до прийняття систематичного методу стратегічного планування для досягнення кращих економічних, екологічних і соціальних результатів. Менеджери можуть усвідомити переваги систематичного стратегічного планування, заохочуючи наукову орієнтацію, а не емоційну.

Подібним чином систематичне стратегічне планування зовнішньоекономічної діяльності принесе перевагу малим і середнім підприємствам, що є процесом, пов'язаним із підвищенням ефективності планування для оптимізації ефективності та продуктивності, що веде до стійкості. Інший висновок полягає в тому, що розробка стратегічного плану, його реалізація та моніторинг, його виконання не є несумісними процесами. Натомість найкраще планування зазвичай відбувається, коли систематичне стратегічне планування та процеси прийняття рішень виконуються разом. Щоб краще орієнтуватися в невизначеному бізнес-кліматі, виробничі підприємства можуть отримати вигоду від запропонованого в дослідженні систематичного підходу до стратегічного планування.

Подібним чином виробничі підприємства можуть бути краще підготовлені до надзвичайних ситуацій, розробити реалістичні альтернативи для боротьби з кризами та зробити негайний стратегічний вибір, коли вони виникнуть, якщо вони залучаються до систематичного стратегічного планування та зміцнять свій організаційний потенціал і підходи до прийняття рішень. Крім того, у міру того, як виробничі підприємства ростуть і їх підтримка стає все складнішою, систематичне стратегічне планування зовнішньоекономічної діяльності має стати більш структурованим і прозорим, щоб цілі та стратегії могли ефективно поширюватися на підприємствах.

Найвище керівництво виробничих малих і середніх підприємств має усвідомити необхідність систематичного стратегічного планування зовнішньоекономічної діяльності, яке може призвести до покращення сталої продуктивності. Крім того, оскільки стратегічні бізнес-інновації мають вирішальне значення для стійкості виробничих підприємств і є значним джерелом конкурентної переваги, слід приділити додаткову увагу розвитку інноваційної культури всередині підприємства. Це вказує на те, що ці практики повинні існувати для появи цієї культури. Таким чином, особи, які приймають рішення, повинні усвідомити потенціал доданої вартості стратегічних бізнес-інновацій і систематичних практик стратегічного планування зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Отже, очікується, що останні емпіричні висновки цього дослідження допоможуть покращити спосіб управління та управління за умови врахування рекомендацій. Нарешті, знання того, як систематичне стратегічне планування та стратегічні бізнес-інновації підтримують сталу продуктивність виробничого сектору зовнішньоекономічної діяльності підприємств, має велике значення для дослідницької спільноти. Це надзвичайно важливо, тому що вчені довгий час ігнорували, що виробничі підприємства повинні значною мірою залежати від систематичного стратегічного планування зовнішньоекономічної діяльності та інновацій. Цілком імовірно, що швидкі та безперервні зміни в бізнес-середовищі створюють навантаження на ресурси та здатність підприємств функціонувати безперебійно, що, своєю чергою впливає на рішення, які приймаються керівництвом і працівниками. Як наслідок, синергія між двома сферами дасть нові знання, які можна використовувати для належного розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Список використаної літератури

1. Бурик З. Стратегічне планування розвитку територій як інструмент управління. *Публічне урядування*. 2020. № 5 (25). С. 53-62.
2. Гросул В. А., Мамаєва Г. С. Маркетингове стратегічне планування на підприємстві. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2012. Вип. 1 (1). С. 201–205.
3. Карпенко М. О., Карпик Ю. С. Стратегічне планування в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю підприємств. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*. 2010. Вип. 26. URL:<http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/>

- PPEI/article/download/457/445.
4. Кіяшко Є. В. Проблеми і необхідність впровадження в сучасних умовах стратегічного планування на підприємствах. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2009. № 3. Т. 1. С. 174-179.
 5. Сагер Л. Ю., Зарубіна В. В. Стратегічне планування діяльності промислових підприємств на прикладі ТОВ «Імпульс». *Ефективна економіка*. 2014. №6. URL:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3146>.
 6. Сталінська О. В. Стратегічне планування діяльності промислового підприємства. *Вісник економічної науки України*. 2015. № 1(28). С. 127-133.
 7. Янковська В. А., Хижняк А. М. Теоретичні основи планування та прогнозування на підприємстві. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2015. № 2. С. 166.
 8. Alnazer, N.; Khanfar, S.; Afaneh, S. Strategic role in the development of tourist offices in Jordan. *Eurasian J. Anal. Chem.* 2018, Issue 13. P. 502-512
 9. Barney, J. B. Firm Resources and Sustained Competitive Advantage. *Journal of Management*. 1991, Vol. 17, Issue 1. P. 99-120.
 10. Chouayb, L., Barakat, S. A. K., & Elhachemi, T. The influence of strategic intangible resources on small and medium enterprises (SMEs) performance. *PalArch's Journal of Archaeology of Egypt/Egyptology*, 2020. Vol. 17, Issue 6. P. 1446-1465. Available online: <https://palarch.nl/index.php/jae/article/download/861/857> (accessed on 9 September 2022)
 11. Elkington, J. Towards the Sustainable Corporation: Win-Win-Win Business Strategies for Sustainable Development. *California Management Review*. 1994. Vol. 36, Issue 2. P. 90-100
 12. Fiserova, J. Public investments as a way of stimulating the economic development in Poland. *Proceedings of the 10th International Conference: Liberec Economic Forum, Liberec, Czech Republic, 19-20 September 2011*. 2011, P. 517-527.
 13. George, B.; Walker, R.M.; Monster, J. Does Strategic Planning Improve Organizational Performance? A Meta-Analysis. *Public Administration Review*. 2019. Vol. 79, Issue 6. P. 810-819.
 14. Hernández-Díaz, A.; Calderón-Abreu, T.; Castro-González, S.; Portales-Derbez, L. Exploring the sustainability of SMEs: The Puerto Rican case. *Environment, Development and Sustainability*. 2021. Vol. 23, Issue 6. P. 8212-8233.
 15. International Organization for Standardization ISO. ISO and Innovation. 2020. Available online: <https://www.iso.org/files/live/sites/isoorg/files/store/en/PUB100444.pdf> (accessed on 9 September 2022)
 16. de Sousa Jabbour, Ana Beatriz Lopes, Nelson Oly Ndubisi, Bruno Michel Roman Pais Seles. Sustainable development in Asian manufacturing SMEs: Progress and directions. *International Journal of Production Economics*. 2020. Vol. 225, 107567.
 17. Jayawarna, S.; Dissanayake, R. Strategic Planning and Organization Performance: A Review on Conceptual and Practice Perspectives. *Arch. Bus. Res.* 2019, Vol 7, P. 171-180.
 18. Liu, R.; Liu, X.; Pan, B.; Zhu, H.; Yuan, Z.; Lu, Y. Willingness to Pay for Improved Air Quality and Influencing Factors among Manufacturing Workers in Nanchang, China. *Sustainability* 2018, Vol. 10, 1613.
 19. Lomachynska I., Podgorna I. Innovation potential: impact on the national economy

- competitiveness of the EU developed countries. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. № 5 (2). P. 262-270.
20. Musi, Y.W.; Mukulu, E.; Oloko, M. Influence of Strategic Planning to Firm Performance in Agricultural Research Based Institutions of Kenya. *J. Manag. Sustain*. 2018. Vol. 8. P. 83.
 21. Sandada, M., Pooe, D., & Dhurup, M. Strategic Planning And Its Relationship With Business Performance Among Small And Medium Enterprises In South Africa. *International Business & Economics Research Journal (IBER)*. 2014. Vol. 13, Issue 3, P. 659–670.
 22. Shindirovsky, I. M. (2021). Trade entrepreneurship and features of its production. *Bulletin of Lviv University of Trade and Economics. Economic Sciences*. 2021. № 62, P. 75– 80.
 23. United States Congress. The National Environmental Policy Act of 1969, as Amended. 1969; p. 4. Available online: <https://www.epa.gov/laws-regulations/summary-national-environmental-policy-act> (accessed on 9 September 2022).
 24. OECD. Oslo Manual 2018, Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation, 4th ed.; OECD: Paris, France, 2018. Available online: https://www.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/oslo-manual-2018_9789264304604-en (accessed on 9 September 2022).

Стаття надійшла 16.10.2022 року

D. V. Kulish,

postdoctoral student,
Zaporizhzhia National University
66, Zhukovsky St., Zaporizhia, 69600, Ukraine
e-mail: damir.kulish@gmail.com

H. Y. Holoborodko,

PhD student of Management,
State University of Infrastructure and Technologies,
19, Ohienka St., Kyiv, 03049, Ukraine
e-mail: gleb.goloborodko@gmail.com

INFLUENCE OF SYSTEMATIC STRATEGIC PLANNING AND STRATEGIC BUSINESS INNOVATIONS ON THE FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF ENTERPRISES

The article examines the theoretical and methodological aspects of the influence of systematic strategic planning and strategic business innovations on the foreign economic activity of enterprises. It was found that in a dynamic business environment, the ability of enterprises to quickly and effectively adapt is a critical success factor that requires a clear strategy. Thus, systematic strategic planning has grown to the point where its main value lies in helping businesses operate successfully in a dynamic and complex environment and

navigate an increasingly unpredictable environment. It is justified that social, environmental and economic indicators are considered simultaneously as a whole, and not independently, as a means of conducting business through obtaining profit, promoting the efficiency of the enterprise, involvement in social harmony and environmental protection, which can help to find practical recommendations and theoretical foundations, that will help businesses grow, thrive and stay in business.

It is substantiated that the top management of manufacturing small and medium-sized enterprises should realise the need for systematic strategic planning of foreign economic activity, which can lead to an improvement in sustainable productivity. In addition, since strategic business innovation is crucial for the sustainability of manufacturing enterprises and is a significant source of competitive advantage, additional attention should be paid to the development of an innovative culture within the enterprise. This indicates that these practices must exist for this culture to emerge. Thus, decision-makers must realise the added value potential of strategic business innovations and systematic practices of strategic planning of foreign economic activities of enterprises.

Keywords: impact, systematic strategic planning, strategic business innovations, foreign economic activity of enterprises

References

1. Buryk, Z. (2020). Stratehichne planuvannia rozvytku terytorii, yak instrument upravlinnia. *Publichne uriaduvannia*, (5(25)), 53-62.
2. Hrosul V. A., Mamaieva H. S. (2012) Marketynhove stratehichne planuvannia na pidpriemstvi. *Ekonomichna stratehiia i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh*. (1 (1)), 201-205.
3. Karpenko M. O., Karpik Yu. S. (2009). Stratehichne planuvannia v upravlinni zovnishnoekonomichnoiu diialnistiu pidpriemstv. URL:<http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/download/457/445>.
4. Kiiashko Ye. V. (2009). Problemy i neobkhidnist vprovadzhennia v suchasnykh umovakh stratehichnoho planuvannia na pidpriemstvakh. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*. (3, part 1), 174-179.
5. Saher L. I., Zarubina V. V. (2014). Stratehichne planuvannia diialnosti promyslovykh pidpriemstv na prykladi TOV «Impuls». *Efektivna ekonomika* (6). URL:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3146>.
6. Stalinska O. V. (2015). Stratehichne planuvannia diialnosti promyslovoho pidpriemstva. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*. (1(28)), 127-133.
7. Iankovska V. A., Khyzhniak A. M. (2015) Teoretychni osnovy planuvannia ta prohnozuvannia na pidpriemstvi. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*. (2), 166.
8. Alnazer, N.; Khanfar, S.; Afaneh, S. (2018). Strategic role in the development of tourist offices in Jordan. *Eurasian J. Anal. Chem.* (13), 502-512.
9. Barney, J. B. (1991). Firm Resources and Sustained Competitive Advantage. *J. Manag.*, 17, 99-120.
10. Chouayb, L.; Barakat, S.; Elhachemi, T. (2020). The Influence of Strategic Intangible Resources on Small and Medium Enterprises (SMEs) Performance. *PalArch's J.* 17,

- 1446–1465. Available online: <https://palarch.nl/index.php/jae/article/download/861/857> (accessed on 9 September 2022)
11. Elkington, J. (1994). Towards the Sustainable Corporation: Win-Win-Win Business Strategies for Sustainable Development. *Calif. Manag. Rev.* 36, 90-100.
 12. Fiserova, J. Public investments as a way of stimulating the economic development in Poland. In Proceedings of the 10th International Conference: Liberece Economic Forum, Liberec, Czech Republic, 19–20 September 2011. 517-527.
 13. George, B.; Walker, R.M.; Monster, J. (2019). Does Strategic Planning Improve Organizational Performance? A Meta-Analysis. *Public Adm. Rev.* 79, 810-819.
 14. Hernández-Díaz, A.; Calderón-Abreu, T.; Castro-González, S.; Portales-Derbez, L. (2020). Exploring the sustainability of SMEs: The Puerto Rican case. *Environ. Dev. Sustain.*, 23, 8212-8233.
 15. International Organization for Standardization ISO. ISO and Innovation. 2020. Available online: <https://www.iso.org/files/live/sites/isoorg/files/store/en/PUB100444.pdf> (accessed on 9 September 2022)
 16. Jabbour, A.B.L.D.S.; Ndubisi, N.O.; Seles, B.M.R.P. (2019). Sustainable development in Asian manufacturing SMEs: Progress and directions. *Int. J. Prod. Econ.*, 225, 107567.
 17. Jayawarna, S.; Dissanayake, R. (2019). Strategic Planning and Organization Performance: A Review on Conceptual and Practice Perspectives. *Arch. Bus. Res.*, 7, 171-180.
 18. Liu, R.; Liu, X.; Pan, B.; Zhu, H.; Yuan, Z.; Lu, Y. Willingness to Pay for Improved Air Quality and Influencing Factors among Manufacturing Workers in Nanchang, China. *Sustainability* 2018, 10, 1613.
 19. Lomachynska I., Podgorna I. (2018). Innovation potential: impact on the national economy competitiveness of the EU developed countries. *Baltic Journal of Economic Studies* (5(2)), 262-270.
 20. Musi, Y.W.; Mukulu, E.; Oloko, M. (2018). Influence of Strategic Planning to Firm Performance in Agricultural Research Based Institutions of Kenya. *J. Manag. Sustain.*, 8, 83.
 21. Sandada, M., Poee, D., & Dhurup, M. (2014). Strategic Planning And Its Relationship With Business Performance Among Small And Medium Enterprises In South Africa. *International Business & Economics Research Journal (IBER)*, 13(3), 659-670. <https://doi.org/10.19030/iber.v13i3.8602>
 22. Shindirovsky, I. M. (2021). Trade entrepreneurship and features of its production [Torhovelne pidpriemnytstvo ta osoblyvosti yoho provadzhennia]. *Bulletin of Lviv University of Trade and Economics. Economic sciences*, 62, 75-80.
 23. United States Congress. The National Environmental Policy Act of 1969, as Amended. 1969; p. 4. Available online: <https://www.epa.gov/laws-regulations/summary-national-environmental-policy-act> (accessed on 9 September 2022).
 24. OECD. Oslo Manual (2018). Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation, 4th ed.; OECD: Paris, France, 2018. Available online: https://www.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/oslo-manual-2018_9789264304604-en (accessed on 9 September 2022)